

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Інститут гуманітарних і соціальних наук

Кафедра соціології та соціальної роботи

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Інститут соціальної роботи та управління

**Соціологія —
соціальна робота —
регулювання соціальних
проблем**

Матеріали IV Всеукраїнської конференції
молодих науковців

24–25 квітня 2014 року

Львів

Видавництво Львівської політехніки

2014

УДК 36
ББК 65.27
С 69

С 69

Соціологія – соціальна робота – регулювання соціальних проблем: Матеріали IV Всеукраїнської конференції молодих науковців. 24–25 квітня 2014 року. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 252 с.

У збірнику матеріалів конференції представлено погляди молодих дослідників на актуальні проблеми в сучасному суспільстві та розглядаються різні варіанти їхнього регулювання.

УДК 36
ББК 65.27

*Матеріали подано в авторській редакції
Відповідальний за випуск Савка В.Є.*

© Національний університет
«Львівська політехніка», 2014

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. СОЦІОЛОГІЯ

<i>Андрійчак Н.</i> Соціальні мережі як середовище соціалізації сучасної української молоді.....	3
<i>Аранжій А.М.</i> Досвід профорієнтаційної роботи в Швеції для застосування в Україні.....	6
<i>Баган І.В.</i> Соціальна адаптація іммігрантів в умовах сьогодення: перешкоди та шляхи їх усунення	10
<i>Бойко І.І.</i> Соціальна проблема у фокусі соціологічного дискурс-аналізу.....	13
<i>Буш К.А.</i> Політична активність сучасної української молоді.....	16
<i>Василишин Л.Р.</i> Конструювання в сучасній історичній науці проблеми післявоєнного переселення населення з урр та пнр: соціологічний аналіз.....	18
<i>Владика В. М.</i> Місце і роль автостереотипів у структурі етнічної ідентичності населення України	21
<i>Герус О.І.</i> Теоретико-методологічна схема дискурс-аналізу реклами.....	23
<i>Гнатів П.Б.</i> Легітимність політичної влади в. Ф. Януковича у суспільному вимірі	27
<i>Гриценко М.В.</i> Відображення соціальних змін в публічному просторі сучасного міста.....	30
<i>Давидюк О.А.</i> Методологія соціологічного аналізу процесів адаптації українських повоєнних переселенців	33
<i>Дудун С.В.</i> Тенденції змін функцій сім'ї сучасного українського суспільства.....	36
<i>Заріцька Н.Ю.</i> Альтернативні стиліжиттєві практики в українському суспільстві: частковий дауншифтинг	38
<i>Зубарев О.С.</i> «Прагматична соціологія» Л. Болтанські та Л. Тевено.....	42
<i>Ковтун О.О.</i> Методологічний аспект вивчення феномену кохання у соціології.....	44
<i>Конько А.С.</i> Кодекс поведінки державного службовця України	48
<i>Кривницька І.П.</i> Когнітивна свідомість як індикатор суспільного ставлення до педагогічного насильства в родині.....	50
<i>Лісовська-Мускеєва Н.І.</i> Роль біографічного методу у дослідженні формування особистості	54
<i>Лонкевич Л.М.</i> Мотивація до політичної участі сучасної української молоді.....	56
<i>Луцик Г.О.</i> Соціальні норми в контексті девіантної поведінки.....	59
<i>Матичак А.</i> Індивідуальний вимір історичної пам'яті: динаміка змін сутності та структури	63
<i>Молодиченко О.А.</i> Поняття, ціннісні основи та значення сімейної культури.....	66
<i>Музиченко К.В.</i> Вплив інтернет-середовища на політичну соціалізацію та формування громадської думки української молоді	68
<i>Ненчук О.М.</i> Ознаки життєвої перспективи особистості в умовах суспільства другого модерну.....	72

<http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=76&c=1834>. 2. Вишняк О. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи. – К., 2000. 3. Турчин Я. Рушієм змін стала молодь // Аудиторія. – 2013. – Ч. 40.

Луцик Г.О.

Наук. керівник: д-р педагогічних наук, професор Вербець В.В.

Рівненський державний гуманітарний університет

СОЦІАЛЬНІ НОРМИ В КОНТЕКСТІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Однією з умов життєдіяльності певної соціальної системи є її здатність підтримувати стан рівноваги. Основним механізмом, який може підтримувати такий стан є норми суспільстві, які визначають порядок його функціонування та взаємовідносин між його членами.

Соціальні норми є багатогранні та регламентують різні сторони життя певної спільноти. Вони окреслюють бажане поле дій, які прийняті в тому чи іншому суспільстві в певний період історичного розвитку.

Зміни, які відбуваються у суспільстві призводять до змін норм, визначаючи їх динамічність. Це, у свою чергу, зумовлює зміну ставлення до певних поведінкових проявів. Виникає децю інша позиція по відношенню до соціальних подій. Те, що колись сприймалося як неприйняте суспільством, через певний час стає цілком нормальним. Для сучасних науковців актуальною проблемою є вивчення впливу соціальних норм на розвиток суспільства та поведінки осіб, які не погоджуються з усталеними порядками.

Узагальнивши наявні підходи до розуміння сутності соціальних норм можна назвати наступне їх трактування:

- соціальні норми як засоби соціальної регуляції поведінки і груп (М.І.Бобнєва) [1];
- соціальні норми як сукупність вимог і очікувань, які пред'являє соціальна спільнота (група, організація, клас, суспільство) до своїх членів з метою здійснення діяльності (поведінки) встановленого зразка (А.О.Ручка) [2];
- соціальні норми як зумовлені соціальною практикою інструменти регулювання стосунків у конкретно-історичних умовах життя суспільства (Ю.О.Клейберг) [3].

Соціальні норми можна визначити як явище групової свідомості, оскільки таким чином група схвалює або засуджує певний тип поведінки, оптимальні умови буття для кожного її члена, формуючи саме суспільство за конкретним зразком. Усталені норми суспільства обмежують індивідуальність окремих його членів, розвиваючи, таким чином, конформізм. Внаслідок такого стану окремі особистості часто висловлюють свою незгоду, протест проти соціальних норм.

Отже, можна припустити, що у суспільстві виникає поведінка, яка суперечить прийнятим нормам та критеріям, тобто виникає стан порушення рівноваги. Якщо порушення носить прогресивний характер, спрямоване на зміну застарілих норм поведінки, то суспільство змінюється в плані просування до більш вигідних умов існування. Проте, якщо в основі недотримання соціальних норм лежить конфлікт цінностей, інтересів, розходження потреб, деформації способів їх задоволення, помилки у вихованні або ж життєві негаразди тоді виникає так звана девіантна поведінка.

Відповідно підґрунтям девіантної поведінки є проблеми самого суспільства. Дж. Нейл Сметзер серед проблем суспільства, які призводять до деградації особистості називає саму традиційну сім'ю, яка опинилася під знаком питання внаслідок змін у структурі родинних зв'язків [4, с.83].

На соціальному рівні девіантна поведінка трактується як одна з форм відносин між суспільством та особистістю. Тому, цілком логічним є припущення, що позбутися девіантної поведінки у суспільстві практично неможливо. В цьому ракурсі девіантна поведінка розглядається як цілком нормальна і корисна для останнього, оскільки стимулює прогресивні зміни соціальних норм та життєдіяльності людини.

Соціальний підхід до розкриття сутності девіантної поведінки можна знайти у працях Е. Дюркгейма (розглядав девіантну поведінку як аномалію, яка здійснюється через відсутність норм), Р. Мертон (девіація відбувається, коли існує розрив між цілями суспільства та схвалюваними засобами їх досягнення), Г. Беккера (девіація розглядається як ярлик влади по відношенню до поведінки більш слабких груп), Т. Селліна, М. Міллера, Е. Сатерленда (конфлікт між субкультурою та панівними культурами суспільства призводить до виникнення девіацій) та ін. [5].

Французький соціолог Е. Дюркгейм [6] розробив концепцію поведінки, що відхиляється від норми, приділяючи особливу увагу причинам як порядку, так і безладу в суспільстві. В основі його теорії

лежить вчення про колективну свідомість, що являє собою сукупність переконань і поглядів, яких дотримуються всі члени даного суспільства. Якщо всі члени суспільства дотримуються цих норм, керуються ними в повсякденному житті, існує соціальна інтеграція, девіації не можуть виникнути та існувати у суспільстві.

Разом з тим, коли індивід або група ігнорують норми, порушується рівновага та інтеграція, настає стан аномалії, за якого значна частина людей нехтує правилами поведінки та ставиться до них негативно. Така ситуація виникає за різких змін соціальної структури, різного роду кризових потрясінь.

Р. Мертон [7] визначає девіантну поведінку як побічний продукт економічної рівноваги. Він ідентифікує п'ять можливих реакцій на напругу, що виникає між суспільно схваленими цінностями й обмеженими засобами їхнього досягнення.

Р. Мертон виділяє наступні прояви поведінки по відношенню до соціальних норм:

1. Конформісти, до яких належить більшість членів суспільства та які загалом приймають соціальні цінності та конвенційні засоби їх реалізації.
2. Новатори, які хоч і приймають усталені суспільні норми, але прагнуть володіти ними протизаконним шляхом.
3. Ритуалісти узгоджують свою поведінку із суспільно прийнятими стандартами, дотримуються правил заради самих правил, які не містять для них цінностей.
4. Утікачі зреклися конкурентного світогляду, відкинувши як домінуючі цінності, так і прийняті засоби їхнього досягнення.
5. Бунтарі відкидають як усталені цінності, так і прийняті засоби, проте активно прагнуть замінити їх новими й перебудувати соціальну систему.

Ентоні Гіденс [8] називає девіантну поведінку як нонконформістську по відношенню до системи соціальних норм, які прийняті значною кількістю людей у спільноті. Жодне суспільство не може бути поділене на тих, хто порушує соціальні норми і тих, хто постійно їх дотримується, оскільки цей стан є динамічним. Кожен з нас у певних випадках переступає усталені норми.

Отже, феномен девіантної поведінки є неоднозначним, оскільки відхилення від соціальних норм може проходити у двох напрямках. Тому, вона може розглядатися і як революційна, так і деструктивна по відношенню до суспільства.

Крім того, можна припустити, що девіації виникають у випадку, коли сама особистість відчуває внутрішній конфлікт, коли її особисті цінності не співпадають із соціальними правилами життя. Виникає дилема між прагненням задоволення внутрішніх потреб особистості та обов'язком виконання вимог суспільства.

Поведінці завжди передують середовище, потреби, інтереси, мотиви, цілі, які і визначають її ефективність та досконалість. Тому комплексне та системне вивчення зазначених факторів допоможуть розкрити сутність девіацій та знайти шляхи подолання девіантної поведінки особистості.

Отже, можна підсумувати, якщо у суспільстві до девіантної поведінки ставляться терпимо, враховуючи суб'єктивний момент такого явища, то соціального вибуху може і не статися. Такого стану можна досягти лише поєднуючи індивідуальні інтереси спільноти з соціальною справедливістю, враховуючи рівень життя членів суспільства та досконалість соціальних норм, які підтримують соціальний порядок. Але за відсутності рівності, девіантна поведінка перетворюється у міцну деструктивну силу.

Література: 1. Бобнева М. И. Социальные нормы и регуляция поведения / М. И. Бобнева ; отв. ред.: Е. В. Шорохова ; АН СССР, Ин-т психологии . – М. : Наука, 1978 . – 311 с. 2. Ручка А.А. Социальные ценности и нормы (Некоторые теоретические и прикладные вопросы социологического анализа) / А. А. Ручка. – К. : Наукова думка, 1976. – 152 с. 3. Клейберг Ю.А. Социальные нормы и отклонения. / Ю.А. Клейберг; 2-е изд-е, доп. – М.: Вита-пресс, 1997. – 140 с. 4. Смелзер Нейл Дж. Проблеми соціології. Георг-Зімелівські лекції, 1995. / Дж. Нейл Смелзер; Перекл. з англійської В.Дмитрук . – Львів: Кальварія, 2003. – 128 с. 5. Лукашевич М.П. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник. / М.П.Лукашевич, М.В. Туленков. – К.: МАУП, 1999 – 344 с.: іл. 6. Дюркгейм Е. Соціологія. Її предмет, метод, призначення / Е. Дюркгейм; Пер. з фр., передмова, післямова і примітки А. Б. Гофмана. – М.: Канон, 1995. – 352 с. 7. Мертон Р. Соціальна теорія і соціальна структура / Роберт Мертон ; пер. с англ. – М. : АСТ : АСТ МОСКВА : ХРАНИТЕЛЬ, 2006. – 874 с. 8. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс; Пер. з англ. В.Шовкун, А.Олійник; Наук. Ред.. О.Іващенко. – К.: Основи, 1999. – 726 с.